

Koopkrachtdaling van gezinnen met kinderen en met een minimuminkomen

C. E. E. CANKRIEN

Samenvatting

De Nederlandse Gezinsraad (Adviesraad voor personen en samenlevingsverbanden) heeft ernstige kritiek geuit op de plannen van de regering die zullen leiden tot koopkrachtdaling voor de minima en korting op de kinderbijslag. In dit artikel wordt de achtergrond van de bezwaren uiteengezet.

Summary

The Dutch Family Council (Advisory Council for individuals and primary groups) has severely criticized the Government's plans which will result in lower buying-power for the lowest income group and a curtailing of the child allowance. In this article the background of the objections is explained.

Onlangs zond de minister-president een notitie over de financiële problematiek 1982 en 1983 naar de Tweede Kamer¹). Deze notitie, gedateerd 13 april 1982, was voor de Nederlandse Gezinsraad aanleiding een brief aan de minister-president te schrijven²) waarin gereageerd werd op twee punten, namelijk:

- de koopkrachtdaling van de minima;
- het plan de kinderbijslag te korten in het kader van plannen tot herstructurering van de sociale zekerheid.

De koopkrachtdaling

Ondanks afspraken die gemaakt werden bij de totstandkoming van het kabinet-Van Agt II over een daling van de koopkracht van de minima van hooguit 1%, blijkt uit de brief van de heer Van Agt dat de koopkrachtdaling voor de minima in 1982 groter zal zijn.

Onduidelijk is welke groepen nu precies onder 'de minima' worden verstaan. Ook wordt wel de term 'echte minima' gehanteerd. In een artikel van WIEBRENS (1982) wordt gesteld dat een huishouden tot de echte minima behoort wanneer het huishoudinkomen correspondeert met het voor dat huishouden geldende minimum. Het inkomen krachtens de Algemene Bijstandswet wordt als sociaal minimum beschouwd. WIEBRENS baseert zich hierbij op de definities zoals het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) die hanteert.

Het huishouden wordt door het SCP gedefinieerd als eenheid waarvan de leden in hun welvaart van elkaar afhankelijk zijn. Overigens beschouwt het SCP vanwege een theoretisch afbakeningsbeginsel alle personen van 18 jaar en ouder als een zelfstandig huishouden (behalve als zij als partner kunnen worden aangemerkt) (SCP, 1981).

Per 1 januari 1982 worden krachtens de bijstand de volgende bedragen per maand uitgekeerd:

	bijstand	vakantiegeld
- voor een echtpaar zonder en met kinderen	f 1435,55	f 83,69
- voor een één-ouder-gezin	f 1292,—	f 75,32
- voor alleenstaanden van 23 jaar en ouder	f 1004,85	f 58,58

vermeerderd met de premie voor een vrijwillige of bejaardenverzekering bij een ziekenfonds.

Bron: Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, Algemene Bijstandswet, halfjaarlijks overzicht 1 januari 1982.

Tabel 1. Koopkrachtontwikkeling minimuminkomens

Gezinssamenstelling	toename	toename	gem.	koop-	koop-	koopkrachtverlies	
	inkomen	in pro-	prijs-	kracht-	kracht-	bij een geaccep-	
	1980-1981	centen	stijging	daling	daling	teerde daling	
	f	%	%	%	f	van 1%	
						%	f
1. Volledig gezin							
- zonder kinderen	738	4,25	6,5	2,3	390	1,25	216
- met 1 k. ouder 3 jr	898	4,9	6,5	1,6	298	0,62	114
- met 2 kinderen	1064	5,3	6,5	1,2	241	0,20	40
- met 3 kinderen	1116	5,12	6,5	1,4	300	0,38	83
2. Eén-ouder-gezin							
- met 1 k. ouder 3 jr	750	4,5	6,5	2,0	333	1,0	167
- met 2 kinderen	916	5,0	6,5	1,5	275	0,5	92
- met 3 kinderen	1068	5,32	6,5	1,2	237	0,18	36
3. Alleenstaande							
ouder dan 23 jr	342	2,8	6,5	3,7	450	2,7	328

Bron: Gemeentelijke Sociale Dienst Rotterdam, 1982.

De samenstelling van een huishouden is bepalend voor de vraag welk minimum geldend is. Zo ontvangt een gezin aan bijstand 100%, een één-ouder-gezin 90% en een alleenstaande 70%.

In 1981 werd aan de mensen met een echt minimum een éénmalige uitkering verstrekt. Voor 1982 zal, volgens de brief van de minister-president, indien nodig een financiële voorziening worden getroffen om de echte minima te behouden voor een te drastische daling van hun koopkracht. Onduidelijk blijft echter onder welke omstandigheden deze voorziening nodig wordt geacht.

De Sociale Dienst van de gemeente Rotterdam heeft becijferd (GSD, 1982) welke ontwikkeling in koopkracht de minima hebben ondergaan. Afhankelijk van de samenstelling van het huishouden hebben de huishoudens met een minimuminkomen in 1981, vergeleken met 1980, een koopkrachtverlies van 1,2% (volledige gezinnen met twee kinderen en één-ouder-gezinnen met 3 kinderen) tot 3,7% (alleenstaanden) geleden. Het hoge percentage koopkrachtverlies voor alleenstaanden wordt in hoofdzaak veroorzaakt doordat deze groep in 1981 geen éénmalige uitkering heeft ontvangen.

Uitgaande van een prijsstijging van 6 tot 6,5%, zoals door het Centraal Planbureau voor 1982 becijferd, is voor dit jaar een koopkrachtver-

lies van 3,2% (alleenstaanden) tot 5,9% (één-ouder-gezinnen met twee kinderen) te verwachten. Met name naar aanleiding van deze gegevens uit Rotterdam heeft de Nederlandse Gezinsraad aan de minister-president uiting gegeven aan zijn ernstige bezorgdheid over de financiële situatie van (één-ouder-)gezinnen met kinderen.

Enkele achtergrondgegevens over kinderbijslag

Kinderbijslag is bedoeld als tegemoetkoming in de kosten die kinderen met zich meebrengen. In een rapport van de Nederlandse Gezinsraad (NGR, 1977) wordt het belang van kinderbijslag onderschreven als onderdeel van een totaalpakket van gezinsvoorzieningen die erop gericht zijn de ontplooiingskansen van kinderen te optimaliseren. De kinderbijslag wordt gezien als een vorm van inkomenscompensatie die verstrekt wordt aan degenen die kinderen te verzorgen hebben. In beginsel zou deze compensatie *welvaartsneutraal* moeten zijn, dat wil zeggen dat het welvaartsnivo vóór en na gezinsuitbreiding gelijk blijft. Ter bepaling van de hoogte van het bedrag aan kinderbijslag zou uitgegaan kunnen worden van de handhaving van de welvaartsneutraliteit van de laagste inkomensgroepen.

De hoogte van het bedrag dat op dit moment aan kinderbijslag wordt uitgekeerd is nooit

vastgesteld op basis van de *werkelijke kosten* van kinderen. De staatssecretaris van Sociale Zaken uit het kabinet-Van Agt I, de heer De Graaf, heeft gepoogd hier verandering in te brengen. In een advies-aanvraag aan de SER (1980) vraagt hij om een stelsel van kinderbijslag gebaseerd op de minimale kosten van levensonderhoud van een kind.

Tot nu toe is de SER niet verder gekomen dan een interim-advies waarin een stelsel van *leeftijdsafhankelijke kinderbijslag* is uitgewerkt (SER, 1981). In dit stelsel van leeftijdsafhankelijke kinderbijslag wordt een differentiatie in drie leeftijdscategorieën aangebracht. Onderscheiden worden de groepen 0-5 jaar; 6-11 jaar; 12-17 jaar. De verhouding in de uit te keren bedragen tussen deze leeftijdscategorieën zou 70:100:130 moeten worden.

Deze voorstellen worden ondersteund door CBS-onderzoek naar de kosten van kinderen (CBS, 1981). Dit onderzoek is gebaseerd op gegevens uit het werknemersbudgetonderzoek 1974/75. Uitgaande van de werkelijke uitga-

ven van gezinnen met kinderen zijn de additionele kosten van kinderen geschat. Een belangrijke konklusie uit dit onderzoek is dat de totale uitgaven voor twee kinderen hoger zijn naarmate het inkomen hoger is en de kinderen ouder zijn.

Voor 1979 is berekend dat in een gezin in de laagste inkomensgroep met twee kinderen jonger dan zes jaar de kinderbijslag 61% van de kosten voor deze kinderen compenseert, dit percentage neemt af tot 19% in gezinnen met een hoog inkomen en twee kinderen waarvan de oudste tussen 12 en 17 jaar is.

Er is dus geen sprake van een compensatie van de kosten van kinderen. Gezinnen in de laagste inkomensgroep met jonge kinderen brengen meer dan een derde van de kosten voor deze kinderen zelf op.

Kortingen in de kinderbijslag

In zijn notitie geeft de heer Van Agt aan door herstructurering in de kinderbijslag in 1982

Tabel 2. Minimuminkomens 1982 (basis: 1-1-1982)

Gezinsamenstelling	ABW-norm inkl. vak- uitkering	kinderbij- slag	inkomen 1982 zon- der nieu- we norm- verhogin- gen	%stijging t.o.v. 1981 %	verwachte prijsstij- ging 1982 %	koopkracht- daling zonder nieu- we normverho- gingen	
	<i>f</i>	<i>f</i>					<i>f</i>
1. volledig gezin	1 519,24 (inkl. 83,69)						
- zonder kinderen		-	18 231,—	0,75	6,5	5,75	1 041,—
- met 1 kind, ouder dan 3 jr.		284,—	19 367,—	0,4	6,5	5,1	984,—
- met 2 kinderen		745,—	21 211,—	0,27	6,5	5,23	1 106,—
- met 3 kinderen		1 205,—	23 051,—	0,6	6,5	4,9	1 123,—
2. één-ouder-gezin	1 367,32 (inkl. 75,32)						
- met in kind, ouder dan 3 jr.		284,—	17 544,—	0,78	6,5	5,72	996,—
- met 2 kinderen		745,—	19 388,—	0,6	6,5	5,9	1 137,—
- met 3 kinderen		1 205,—	21 228,—	0,45	6,5	6,05	1 278,—
		eenmalige uitkering					
3. alleenstaande ouder dan 23 jr.	1 367,32 (inkl. 75,32)	150,—	12 911,—	3,3	6,5	3,2	400,—

Bron: Gemeentelijke Sociale Dienst Rotterdam, 1982.

de additio-
n belang-
t de tota-
zijn
kinderen

n in de
deren jon-
van de
ert, met
men met
waarvan

nsatie van
de laag-
en bren-
n voor

an door
in 1982

ht-
nder nieu-
verho-

f

1 041,—
984,—
1 106,—
1 123,—

996,—
1 137,—
1 278,—

400,—

gustus 1982

150 miljoen en in 1983 590 miljoen te willen bezuinigen. Op welke onderdelen van de kinderbijslag precies bezuinigd zal worden om deze bedragen te bereiken wordt niet vermeld. In een rapport van de interdepartementale Werkgroep inventarisatie besparingen (1982) worden een aantal mogelijkheden opgesomd om op de uitgaven aan kinderbijslag te besparen. Genoemd worden bijvoorbeeld de algemene verlaging van de uit te keren bedragen, de invoering van inkomensafhankelijke kinderbijslag, verlaging van de leeftijdsgrens tot welke men in aanmerking voor kinderbijslag kan komen tot 24 jaar. Het bedrag dat de overheid jaarlijks aan kinderbijslaggerechtigden uitkeert ligt overigens rond de 7 miljard gulden.

De Nederlandse Gezinsraad is vooral verontrust over de *kumulatieve gevolgen* van bezuinigingsmaatregelen voor gezinnen met kinderen. Hierover zit de Raad dan ook herhaaldelijk op het vinkentouw; zo werd bijvoorbeeld ten tijde van de kabinetsformatie in de zomer van 1981 geschreven naar de kabinetsformateur. Naar de mening van de NGR worden te veel bezuinigingen volledig onafhankelijk van elkaar genomen zonder dat gekeken wordt of bepaalde huishoudens niet onevenredig zwaar worden getroffen.

Het kumulatief effect van de koopkrachtdaling die voor de minima wordt verwacht én de korting op de kinderbijslag acht de NGR desastreus voor de laagstbetaalden met kinderen. De brief van de Gezinsraad die de aanleiding vormde voor dit artikel eindigt met de volgende passage:

'In de voorstellen van de regering, zoals die in uw brief aan de Tweede Kamer naar voren zijn gebracht hebben wij weinig kunnen terugvinden van de solidariteit met de economisch meest kwetsbare bevolkingsgroepen. Die zou onzes inziens helemaal verloren gaan als de "inlevering" op de kinderbijslag wordt doorgevoerd.

Het is verontrustend dat steeds weer bij pijnlijke ombuigingen naar de kinderbijslag wordt gegrepen, waardoor alleen de groep van ouders met opgroeiende kinderen extra wordt getroffen. Met alle begrip voor de noodzaak van pijnlijke bezuinigingen zijn deze voorstellen voor ons onaantvaardbaar.

Wij zijn ervan overtuigd dat er in onze bevolking grotere bereidheid is tot samen delen en geza-

Vakblad voor Huishoudkunde 3(3) augustus 1982

menlijk verantwoordelijkheid dragen voor de economisch zwakkeren, dan in deze voorstellen is verwoord. En wij willen gaarne vertrouwen dat regering en parlement daartoe de mogelijkheden zullen aanreiken.'

Noten

1. Deze brief staat gepubliceerd in de *Nederlandse Staatscourant* van woensdag 14 april 1982 (nr. 71).
2. Brief gedateerd 3.5.82 gericht aan de minister-president de heer Mr. A. A. M. van Agt, Nederlandse Gezinsraad no. 366.

Literatuur

- CBS. Centraal Bureau voor de Statistiek. 1981. De kosten van kinderen, herziening rekenkundige methode en toepassing van het werknemersbudgetonderzoek 1974/75. Statistische Onderzoeken M 10. 's-Gravenhage, Staatsuitgeverij.
- GSD. Gemeentelijke Sociale Dienst Rotterdam. 1982. Koopkrachtontwikkeling in de minimuminkomens. 0500.82.2.17.
- Ministerie van Sociale Zaken. 1980. Adviesaanvraag over de structuur van de kinderbijslag. Nr. 51722. 31 maart 1980.
- NGR. Nederlandse Gezinsraad. 1977. De Kinderbijslag- en Kinderaftrekkeregelingen nader bekeken. Overheidsbeleid en het gezin.
- SER. Sociaal Economische Raad. 1981. Interimadvies structuur kinderbijslag (leeftijdafhankelijke kinderbijslag) uitgebracht aan de staatssecretaris van Sociale Zaken door de Commissie Sociale Verzekering. Publicatie no. 6, 7 april 1981.
- SCP. Sociaal Cultureel Planbureau. 1981. Inkomens en rondkomen. De financiële positie van huishoudens in Nederland. Sociale en Culturele studies - 2. 's-Gravenhage, Staatsuitgeverij.
- Werkgroep Inventarisatie besparingen, rapport 23 februari 1982.
- WIEBRENS C. 1982. Het perspectief van ont koppeling. Paper voor het NSAV-congres 23 april 1982 te Amsterdam.

Korrespondentieadres

C. E. E. Cankrien, Nederlandse Gezinsraad, Duinweg 1, 2585 JT Den Haag.

Ir Caren Cankrien studeerde huishoudwetenschappen aan de Landbouwhogeschool te Wageningen, specialisatie gezinssociologie. Ze is nu als stafmedewerker (sociaal-ekonomische zaken) verbonden aan de Nederlandse Gezinsraad.